SÖZLÜK ANLAMI VE SÖZLÜKTE YER ALMA

1 Sözlüğün nasıl kullanıldığını inceleyiniz.

A–Z — **Madde Başı**

Sözlükte sözcüklerin yalın biçimi ve yeni anlam kazanmış türemiş biçimleri bulunabilir: kitap, kitaplık.

ek — **Çekimli Biçim**

Çoğul, iyelik ve durum eki almış biçimler ayrı bir madde başı olmaz: kitaplar, kitabım, kitapta.

2 Sözlükte madde başı olabilecek sözcüklerin kutusunu boyayınız.

orman	ormanlar	ormancı	evimiz
evsiz	kalemim	kalemlik	sabır
sabırlı	sınıfta	yolcu	yollar
gözlük	gözüm	başarı	başardım

3 Sözcükleri sözlük anlamlarıyla eşleştiriniz.

özen	1	Bir işin gerçekleşmesini güçleştiren sebep.
kanıt	2	Benzerlerinden ayrılan, kendine özgü olan.
tasarı	3	Parasını ve eşyasını gereksiz yere harcamayan.
engel	4	Bir olayın doğruluğunu gösteren belge veya iz.
özgün	5	Gerçekleştirilmesi düşünülen plan.
tutumlu	6	Bir işi elinden geldiğince iyi yapmaya gösterilen dikkat.

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

SÖZCÜĞÜN CÜMLEDEKİ ANLAMI

1 Aynı sözcüğün cümleye göre farklı anlamlar kazanabileceğini inceleyiniz.

1 Gerçek Anlam

Sözcüğün akla ilk gelen anlamıdır: “İnce dal rüzgârda sallandı.”

2 Cümledeki Anlam

Çevresindeki sözcükler anlamı değiştirir: “İnce bir hesap yaptı.” Burada “ayrıntılı” demektir.

2 Altı çizili sözcüğün cümlede kazandığı anlamı yazınız.

1. Bu konuyu bugün <u>kapatalım</u>.

Anlamı: _____

2. Rüzgâr akşama doğru <u>kesildi</u>.

Anlamı: _____

3. Yarışmada <u>öne geçti</u>.

Anlamı: _____

4. Çocuk, dedesinin <u>yolundan gidiyor</u>.

Anlamı: _____

5. Bu haber hepimizi <u>sarstı</u>.

Anlamı: _____

6. Annem çorbanın <u>altını kıstı</u>.

Anlamı: _____

7. Öğretmenimiz soruna <u>ışık tuttu</u>.

Anlamı: _____

8. Arkadaşım sözünü <u>tartarak</u> konuştu.

Anlamı: _____

3 “Ağır” sözcüğünün anlamını cümlelerden hareketle belirleyiniz.

Ağır çantayı iki kişi taşıdı.

Anlam: _____

Ağır adımlarla sahneye çıktı.

Anlam: _____

Ağır bir hastalık geçirdi.

Anlam: _____

Ağır sözleri arkadaşını üzdü.

Anlam: _____

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

TEK BAŞINA ANLAMI OLMAYAN SÖZCÜKLER

1 **Bu sözcükler cümlede başka sözcükler arasında anlam ilişkisi kurar.**

gibi	için	ve	ama
fakat	kadar	ile	de/da

2 **Cümleleri uygun görev sözcükleriyle tamamlayınız. Sözcükleri birden fazla kullanabilirsiniz.**

Sözcük havuzu: çünkü • fakat • için • kadar • gibi • ve • de

1. Yağmur başladı, ____ pikniği erteledik.
2. Kitabı bitirdim ____ notlar aldım.
3. Kardeşim benim ____ hızlı koşuyor.
4. Çok çalıştı ____ istediği puanı alamadı.
5. Sergiye gitmek ____ erken çıktık.
6. Ben ____ bu öyküyü çok sevdim.
7. Buz ____ soğuk ellerini ısıttı.
8. Eve döndük ____ hava kararmıştı.
9. Ece ____ etkinliğe katılacak.
10. Sessizdi ____ her ayrıntıyı fark etti.
11. Sepete elma ____ armut koyduk.
12. Bu kule evimiz ____ yüksek.
13. Kuş ____ hafifçe merdivenleri çıktı.
14. Dinlenmek ____ ağacın gölgesine oturdu.

3 **Anlam avı: Altı çizili görev sözcüğünü çıkarınca cümlenin ilişkisi nasıl değişir? Açıklayınız.**

1. Ece <u>de</u> yarışmaya katıldı.

_____

2. Yorgundu <u>ama</u> çalışmayı sürdürdü.

_____

3. Senin <u>gibi</u> dikkatli okuyorum.

_____

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

SÖZCÜĞÜN ANLAMINI DEĞİŞTİREN EKLER

1 Yapım ekleri yeni anlamlı sözcükler oluşturur.

-CI — Anlam Değişir

"Bal" bir besindir; "balcı" bal satan veya üreten kişidir. -cı eki yeni bir sözcük oluşturur.

-I — Anlam Değişmez

"Balı" sözcüğündeki -ı eki yalnızca cümlede görev verir; yeni bir sözlük anlamı oluşturmaz.

2 Kök ile yeni sözcük arasındaki anlam bağını açıklayınız.

göz → gözlük

Görmeyi kolaylaştıran araç

tuz → tuzlu

Tuz içeren

umut → umutsuz

Umudu olmayan

kitap → kitapçı

Kitap satan kişi/yer

yaz → yazlık

Yazın kullanılan yer/eşya

su → suluk

Su kabı

3 Yapım eki alan sözcükleri işaretleyin; kökünü ve ekini ayırın.

evler	evsiz	yolda	yolcu	kalemim
Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___
kalemlik	tuzdan	tuzlu	gözüm	gözlük
Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___
sınıfta	sınıflık	köyden	köylü	işimiz
Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___
işçi	umutlar	umutsuz	sesin	sesli
Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___	Kök: ___ Ek: ___

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

YAPIM EKLERİ ATÖLYESİ

1 **-cı, -lı, -lık ve -sız eklerinden uygun olanlarından birini getirerek yeni sözcük üretiniz.**

çiçek + ___ = _____	odun + ___ = _____	simit + ___ = _____	balık + ___ = _____
şeker + ___ = _____	yağmur + ___ = _____	neşe + ___ = _____	umut + ___ = _____
sabır + ___ = _____	ses + ___ = _____	gece + ___ = _____	gölge + ___ = _____
yol + ___ = _____	kömür + ___ = _____	göz + ___ = _____	köy + ___ = _____
tuz + ___ = _____	kitap + ___ = _____	ev + ___ = _____	iş + ___ = _____

2 **Aynı kökten iki farklı sözcük türetin ve anlamlarını yazın.**

göz 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	yaz 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	
su 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	taş 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	
iş 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	tat 1. _____ : _____ 2. _____ : _____	

3 **Aşağıdaki cümlelerde koyu sözcüklerin kökünü ve yapım ekini yazınız.**

1. **Kitapçı** yeni çıkan kitabı vitrine koydu. Kök: _____ Ek: _____
2. **Yağmurlu** havada yürüyüşe çıktık. Kök: _____ Ek: _____
3. **Susuz** kalan fidanları suladık. Kök: _____ Ek: _____
4. **Dostluk** zor günlerde değer kazanır. Kök: _____ Ek: _____

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

BASİT, TÜREMİŞ VE BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

1 Sözcüklerin yapısını karşılaştırınız.

B — Basit

Yapım eki almamıştır. Çekim eki alabilir: evler, yolda.

T — Türemiş

Köküne yapım eki gelerek yeni anlam kazanır: evsiz.

Br — Birleşik

İki sözcüğün birleşmesiyle oluşur: gecekondu.

2 Sözcükleri doğru yapıya yerleştiriniz.

evler	başlık	ayakkabı	sınıfta	ormanlık	hanımeli
kitabım	susuz	gökkuşağı	taşlar	balıkçı	çekyat
yollarda	gözlükçü	bilgisayar	çocuklar	temizlik	kuşburnu

BASİT	TÜREMİŞ	BİRLEŞİK

3 Her grupta yanlış sınıflandırılan sözcüğün üstünü çiziniz.

1. Basit: evde – kalemler – yolcu
2. Türemiş: umutlu – kitaplık – masada
3. Birleşik: gecekondu – ayakkabı – susuz
4. Basit: yollarda – defterim – gözlük
5. Türemiş: balıkçı – tuzlu – çocuklar
6. Birleşik: hanımeli – kuşburnu – sabırlı
7. Basit: sınıfta – taşlar – ormanlık
8. Türemiş: evsiz – temizlik – bilgisayar

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

İKİLEMELER VE PEKİŞTİRME SÖZCÜKLERİ

1 Anlatımı güçlendiren iki yolu inceleyiniz.

2× İkileme

Aynı, yakın, karşıt ya da sesçe benzer sözcüklerle kurulur: yavaş yavaş, eş dost, irili ufaklı.

! Pekiştirme

Sözcüğün anlamını güçlendirir: bembeyaz, kıpkırmızı, sapasağlam, tertemiz.

2 Cümlelerdeki ikilemeleri bulunup oluşum yolunu yazınız.

1. Çocuklar bahçede güle oynaya koştu. — Türü: _____
2. Eş dost bayramda bizi yalnız bırakmadı. — Türü: _____
3. Sepette irili ufaklı elmalar vardı. — Türü: _____
4. Yaşlı adam ağır ağır merdiveni çıktı. — Türü: _____
5. Odası eski püskü eşyalarla doluydu. — Türü: _____
6. Soruları doğru dürüst okumamış. — Türü: _____

3 Verilen sözcükleri pekiştirin ve cümlede kullanın.

temiz → _____ _____

mavi → _____ _____

sağlam → _____ _____

düz → _____ _____

sarı → _____ _____

kara → _____ _____

ince → _____ _____

yalnız → _____ _____

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: __ / __ / ____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

ÇAĞRIŞIM ZİNCİRLERİ

1 Bir sözcüğün akla getirdiği bağlantılı sözcükleri yazınız.

kütüphane → _____ → _____
→ _____ → _____

sonbahar → _____ → _____
→ _____ → _____

uzay → _____ → _____
→ _____ → _____

yardımlaşma → _____ → _____
→ _____ → _____

deniz → _____ → _____
→ _____ → _____

laboratuvar → _____ → _____
→ _____ → _____

2 Üçlü çağrışım grubunu uygun bir sözcükle tamamlayınız.

1. arı – petek – _____
2. doktor – ilaç – _____
3. tren – ray – _____
4. fırça – boya – _____
5. kitap – yazar – _____
6. spor – takım – _____
7. toprak – tohum – _____
8. bilgisayar – ekran – _____
9. gemi – liman – _____
10. kar – kayak – _____
11. müzik – nota – _____
12. güneş – gölge – _____

3 Her grupta çağrışımın dışında kalan sözcüğün üstünü çiziniz.

1. defter – kalem – silgi – yüzme
2. ilkbahar – çiçek – yağmur – bilgisayar
3. hakem – saha – maç – tencere
4. saç – tarak – toka – vapur
5. doktor – hastane – ilaç – tren
6. gemi – liman – kaptan – cetvel
7. müzik – nota – melodi – merdiven
8. arı – petek – bal – televizyon

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: __ / __ / ____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

TÜRKÇESİNİ KULLANALIM • DOĞRU YAZALIM

1 Yabancı kökenli sözcükleri Türkçe karşılıklarıyla eşleştiriniz.

1	online	A	bağlantı	2	chat	B	yıldız
3	link	C	yarı zamanlı	4	part time	D	fare
5	e-mail	E	çevrim içi	6	exit	F	çıkış
7	star	G	bilgisayar	8	center	H	sohbet
9	aktif	I	yazıcı	10	printer	J	etkin
11	computer	K	e-posta	12	mouse	L	merkez

2 Her ikilide doğru yazılan sözcüğü işaretleyiniz.

□ sürpriz □ süpriz	□ eczane □ ezzane	□ flüt □ fülüt
□ orijinal □ orjinal	□ plaka □ pilaka	□ meyve □ meyva
□ herkes □ herkez	□ bir şey □ birşey	□ hiçbir □ hiç bir
□ şarj □ şarz	□ gazete □ gaste	□ heyecan □ heycan
□ acayip □ acaip	□ şoför □ şöför	□ tıraş □ traş

3 Cümledeki yabancı sözcüğü Türkçe karşılığıyla değiştirerek yeniden yazınız.

1. Dosyayı e-mail ile gönderdim. _____

2. Toplantıya online katıldık. _____

3. Yeni printer çok hızlı çalışıyor. _____

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

SÖZCÜK BİLGİSİ USTALIK PARKURU

1 Her görevi dikkatle tamamlayınız; bazı maddelerde birden fazla işlem vardır.

1. Sözlük dedektifi

“çocuklar, çocukluk, çocuğum” sözcüklerinden hangisi madde başıdır? Neden?

2. Anlam değişimi

“ışık” sözcüğünü biri gerçek, biri farklı anlamda iki cümlede kullanın.

3. Ek avı

“Yolculuk” sözcüğünü kök ve yapım eklerine ayırıp anlam değişimini açıklayın.

4. Yapı karşılaştır

“evler, evsiz, gecekondu” sözcüklerini basit–türemiş–birleşik diye sınıflandırın.

5. İkileme kur

Yakın anlamlı sözcüklerden bir ikileme kurup cümlede kullanın.

6. Pekiştir

“temiz” ve “mavi” sözcüklerini pekiştirerek aynı cümlede kullanın.

7. Çağrışım

“bilim” sözcüğüyle bağlantılı dört sözcük yazıp ilişkiyi açıklayın.

8. Türkçesini bul

“Online chat için link gönder.” cümlesini Türkçe karşılıklarla yeniden yazın.

9. Yazım onarımı

“Herkez orjinal bir süpriz bekliyordu.” cümlesini düzeltin.

10. Karma üretim

Türemiş bir sözcük, bir ikileme ve bir pekiştirme içeren iki cümle yazın.

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: __ / __ / ____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

ZORLAYICI TEST • 1–10

1 Hangisi sözlükte ayrı bir madde başı olarak yer almaz?

A) kitaplık
B) kitabım
C) kitapçı
D) kitapsız

2 “Bu konuya yarın yeniden döneriz.” cümlesinde “dönmek” hangi anlamdadır?

A) Geri gelmek
B) Yön değiştirmek
C) Yeniden ele almak
D) Kendi çevresinde hareket etmek

3 Hangi cümlede tek başına anlamı olmayan bir sözcük yoktur?

A) Sen de bizimle gel.
B) Kuşlar gökyüzünde uçuyor.
C) Yorgundu ama çalıştı.
D) Annem ile babam geldi.

4 Hangi sözcük yapım eki almamıştır?

A) susuz
B) evler
C) gözlük
D) balıkçı

5 Hangi sözcük diğerlerinden farklı yapıdadır?

A) ormancı
B) kalemlik
C) gökkuşağı
D) umutsuz

6 “Evdeki eski eşyaları yavaş yavaş taşıdık.” cümlesinde ikileme hangisidir?

A) evdeki
B) eski eşyaları
C) yavaş yavaş
D) taşıdık

7 Hangi sözcük pekiştirme değildir?

A) bembeyaz
B) sapsarı
C) tertemiz
D) sararmış

8 Yabancı sözcük–Türkçe karşılık eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

A) online–çevrim içi
B) link–bağlantı
C) chat–sohbet
D) exit–giriş

9 Hangi sözcük doğru yazılmıştır?

A) orjinal
B) süpriz
C) herkez
D) heyecan

10 “Kitap – yazar – kütüphane – …” çağrışım zincirini hangisi en uygun tamamlar?

A) okur
B) tencere
C) bulut
D) makas

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: ___ / ___ / _____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

ZORLAYICI TEST • 11–20

11 “Ağır” sözcüğü hangi cümlede “ciddi” anlamındadır?

A) Ağır bavulu taşıdı.
B) Ağır adımlarla yürüdü.
C) Ağır bir hastalık geçirdi.
D) Kapı ağır ağır açıldı.

12 Hangi seçenekteki sözcüklerin ikisi de türemiştir?

A) evler–yolda
B) kitapçı–umutsuz
C) ayakkabı–çekyat
D) sınıfta–kalemim

13 Hangi cümlede yapım eki almış bir sözcük vardır?

A) Çocuklar bahçede oynadı.
B) Kitabımı masaya bıraktım.
C) Köylüler pazara erken geldi.
D) Defterler çantadaydı.

14 Hangi sözcük birleşik yapılıdır?

A) yolcu
B) başlık
C) gecekondu
D) evler

15 Hangi cümledeki ikileme karşıt anlamlı sözcüklerle kurulmuştur?

A) Eş dost toplandı.
B) İrili ufaklı taşları ayırdı.
C) Ağır ağır yürüdü.
D) Eski püskü eşyaları topladı.

16 “Koyu bulutlar gökyüzünü kapladı.” cümlesinde “koyu” yerine hangisi getirilebilir?

A) açık
B) yoğun
C) ince
D) soluk

17 Hangi sözcüğün yazımı yanlıştır?

A) eczane
B) şoför
C) birşey
D) tıraş

18 “Toplantıya online katılıp e-mail gönderdim.” cümlesinin Türkçe karşılıklı biçimi hangisidir?

A) Toplantıya etkin katılıp ileti gönderdim.
B) Toplantıya çevrim içi katılıp e-posta gönderdim.
C) Toplantıya bağlantı katılıp posta gönderdim.
D) Toplantıya merkezden katılıp iletişim gönderdim.

19 Hangisi “umut” kökünden türemiş ve olumsuz anlam kazanmıştır?

A) umudum
B) umutlar
C) umutsuz
D) umuda

20 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem pekiştirme hem ikileme vardır?

A) Tertemiz odada sessizce oturdu.
B) Çocuklar yavaş yavaş masmavi denize yaklaştı.
C) İrili ufaklı taşları topladı.
D) Sapsarı yapraklar yere düştü.

Ad Soyad: _____ Sınıf: _____ Tarih: __ / __ / ____

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026